

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויגש

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טו
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

הרה"ח הת' אי"א רב פעלים ובעל מרץ
מטובי מקושרי רבותינו נשיאינו והולכי בדרכיהם,

דרך הקודש יקרא לה

ש ל י ח

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לארצנו הקדושה ת"ו

הרב ר' מנחם מענדל

בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מארייאשא באדאנע ע"ה

פ ו ט ע ר פ א ס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

וזוגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בנציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

ת נ צ ב " ה

נדפס ע"י צאצאיהם שיחיו

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

כפי שדברו ועוררו כמה פעמים לאחרונה – שע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כבר סיימו את כל ההכנות לגאולה, וכעת צריכים רק להמשיך את הגאולה בפועל בגשמיות וחומריות העולם (חומריות שנעשית לגשמיות), בגלוי לעיני בשר.

... היום צריך רק לפקוח את העיניים, ואזי יראו איך שכל העולם תובע שכל יהודי יהי' כבר בהמעמד ומצב דגאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, שזה גופא הוא הטעם לכך שרואים כיום איך שיהודים יכולים לעמוד בענייני היהודים עם כל התוקף והבעלות [הבעה"ב'תישקייט] גם על אוה"ע – ואין הדבר תלוי אלא ברצונם – דכיון שעומדים מיד לפני הגאולה, שבה יתגלה בפועל כיצד "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹, "וידעו הגוים כי אני ה'"² – לכן זה משתקף בפועל במצב של דורנו, כהכנה המוליכה ישירות לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ולהוסיף, שזה מרומז גם ב"ויגש אליו יהודה", שיחד עם הסיוע של תוקף העבודה של יוסף שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יש גם את ה"ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", שבא בסיוע ונתנית כח מיוסף (שבדורנו), "כמוך כפרעה"³, (פרעה דקדושה) ד"אתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין"⁴.

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט. אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מנוקדת בחולם, ולא "ויאחזו", כאשר האל"ף בקמץ, שמשמעותה היא שהם נאחזו על-ידה].
 כבר הוסבר פעמים רבות⁴, שכאשר ישנם מספר פירושים של חז"ל לאותה מילה או אותו ענין, אין הכוונה שהם שונים לחלוטין זה מזה, אלא, להיפך, כיוון שהם פירושים לאותה מילה, הכרחי לומר שיש ביניהם קשר מסויים.
 אבל לגבי שני הפירושים שנוכרו לעיל, הרי, לכאורה, לא רק שאין ביניהם שום קשר, אלא יותר מכך: הם נראים הפכיים זה מזה בתוכנם: לפי הפשט יוצא שהמילים "ויאחזו בה" מדגישות שהתיישבות בני ישראל בארץ גושן היתה באופן שהיא נהייתה ארץ שלהם, אחוזה שלהם. ואילו לפי פירוש המדרש יוצא, שמודגש ההיפך: בני ישראל "נאחזו" על-ידי ארץ מצרים, בעל כרחם?

ב. הקשיים על פירוש רש"י ל"וישב ישראל בארץ מצרים"

הדברים יובנו לאחר הסבר על פירוש רש"י לתחילת הפסוק, שהוא הקדמה ל"ויאחזו" בה. רש"י מצטט את המילים "וישב ישראל בארץ מצרים", ומפרש: "והיכן, בארץ גושן"⁵ שהיא מארץ מצרים".

מפרשים⁶ אומרים, שרש"י רוצה לענות לשאלה הבאה: מן הביטוי "בארץ מצרים ארץ גושן" נראה שישנן שתי ארצות שונות, ולכן אומר רש"י, "והיכן בארץ גושן" – הרי זה כאילו

א. פירוש הפשט ופירוש המדרש למילים "ויאחזו בה"

על המילים "ויאחזו בה", אשר בפסוק האחרון שבפרשה – "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" – יש שני פירושים:

(א) פירושה של המילה "ויאחזו" לפי הפשט, כפירוש רש"י¹: לשון אחוזה².

(ב) פירושו של המדרש³: הארץ היתה אוהזת בהם ותופסת אותם... כאדם שבעל כרחו אחז בה. כלומר, "ויאחזו" – מלשון אחיזה, תפיסה. [ההכרח לשלול לפי הפשט את הפירוש "ל' אחיזה" הוא: מהמשכו של הפסוק, "וישב... ויאחזו בה ויפרו..."] מובן שבמילים "ויאחזו בה" מתכוונת התורה לתאר את אופן התיישבותם של בני ישראל בארץ גושן, אשר הביא ל"ויפרו וירבו מאד". לפיכך לא ייתכן להסביר בדרך הפשט את פירוש המדרש, שהתיישבותם היתה באופן של "בעל כרחו", דבר שאיננו גורם ל"ויפרו...". כן אי אפשר להסביר ש"ויאחזו בה" הוא מלשון אחיזה, שבני ישראל אחזו אותה (ע"י השתקעותם בה), מפני שאז צריך היה להיכתב "ויאחזו", כאשר האלף

(1) וכ"פ גם בת"א, תיב"ע, פס"ו, ראב"ע, חזקוני, ועוד*. וראה לעיל מז, יא: ויתן להם אחוזה גו'. וי"ל שלפסוק זה מרמו רש"י.

(2) כ"ה ברוב הדפוסים. ובכמה דפוסים (כנראה בטעות, כיון שאין ביאור מאי אחיזה שייך בזה, מעין האריכות בזה במדרש): ל' אחיזה. ובדפוס ראשון ושני דרש"י (וכן בכמה כת"י) ליתא ד"ה זה.

(3) תדשא (פ"ו). וראה ע"ז ב"ר פצה" (הוצאת טיאדור – אלבעק – כ"ה): ויאחזו בה .. ארעה צרתון למגבי שטרא מינהון כו'.

(* ברד"ק כאן: שקנו שם אחוזה אבל ראה בס' השרשים שלו (ע' אחז) דגם "אחווה" הוא משרש "אחז" (ל' אחיזה). וראה גם בחיי כאן. ולהעיר מראב"ע ח"ש נג. ד.

ג.

ווי גערעדט און מעורר געווען כמה פעמים לאחרונה – אז לויט דער הודעה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, האָט מען שוין פֿאַרענדיקט אַלע הכנות צו דער גאולה, און איצטער דאַרף מען נאָר ממשיך זיין די גאולה בפועל אין גשמיות וחומריות העולם (חומריות וואָס ווערט איבערגעמאַכט אויף גשמיות), בגלוי לעיני בשר.

... היינט דאַרף מען נאָר אויפגעפּענען די אויגן, וועט מען זען ווי די גאַנצע וועלט מאָנט אַז יעדער איד זאָל שוין שטיין אין דעם מעמד ומצב פון גאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, אַז דאָס גופא איז דער טעם פֿאַרוואס מ'זעט היינט ווי אידן קענען שטיין בעיני היהודים מיטן גאַנצן תוקף און בעה"ב'ישקייט אויך אויף אוה"ע – ואין הדבר תלוי אלא ברצונם – וואָרום היות, אַז מ'שטייט גלייך פֿאַר דער גאולה, ווען עס וועט נתגלה ווערן בפועל ווי "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹, "וידעו הגוים כי אני ה'"² – דעריבער שפיגלט זיך עס אָפּ בפועל אין דעם מצב פון אונזער דור, אַלס הכנה וואָס פירט גלייך אַרײַן צו דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ולהוסיף, אַז דאָס איז אויך מרומז אין "ויגש אליו יהודה", אַז צוזאַמען מיט דעם סיוע פון דער תוקף העבודה פון יוסף שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, האָט מען אויך דעם "ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", וועלכער קומט בסיוע ונתנית כח פון יוסף (שבדורנו), "כמוך כפרעה"³, (פרעה דקדושה) ד"אתפריעו ואתגליין מיני כל נהורין"⁴.

(משיחות ש"פ ויגש, ז' טבת תשנ"ב)

- 1) יחזקאל לו, כה.
- 2) שם, כח.
- 3) פרשתנו מד, יח.
- 4) זח"א רי, א.

לקוטי

כתוב בפסוק „בארץ מצרים והיכן בארץ גושן“.

אך אין מובן:

(א) מדוע צריך רש"י להוסיף „שהיא מארץ מצרים“ – הן דבר זה מובן מן ההמשך „וישב ישראל בארץ מצרים – בארץ גושן“?

(ב) בדומה לכך ניתן לשאול על הפסוק עצמו: לשם מה כתוב בפסוק „בארץ מצרים“, ומוסבר אחר־כך „בארץ גושן“, והלוא די היה ב"בארץ גושן" וכבר יודע שזה בארץ מצרים, שהרי כתוב לפניך בפרשה⁷ בצורה מפורשת שארץ גושן היא חלק מארץ מצרים?

(ג) אם רש"י רוצה רק להסביר את הפירוט בלשון הפסוק „ארץ מצרים בארץ גושן“ – מדוע הוא מצטט מן הפסוק גם את המילים „וישב ישראל“?

ג. רש"י מתרץ סתירה בין הפסוק לבין האמור בברית בין הבתרים

ההסבר לכך הוא: רש"י מתכוון לענות כאן לסתירה שבין תוכן פסוק זה לבין פרשה קודמת: בברית בין הבתרים⁸ אמר הקב"ה לאברהם „כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם... ואחרי כן יצאו...“ כלומר, לפני שילכו בני ישראל לארץ ישראל, הם יהיו חייבים להיות בגלות, באמצעות היותם „גר... בארץ לא להם“. אך כיצד ייתכן לומר שבני ישראל היו בגלות בהימצאותם במצרים, כאשר אנו רואים בפסוק זה שהם השתקעו שם „וישב“ מלשון „תושב“ – ההיפך של „גר“⁹, ועוד יותר מכך – בארץ גושן, שהיתה, כפי שנאמר לפניך בפסוק⁷ „מיטב הארץ“ ובאופן המוזכר בסוף הפסוק: „ויאחזו בה –

7) מז, ו. שם, יא וברש"י.
8) לך טו, יג'יד.
9) ראה פרש"י ח"ש כג, ד.

שיחות

ויגש

לשון אחוזה: זו היתה אחוזתם שלהם¹⁰? לפיכך מצטט רש"י גם את המילים „וישב ישראל“ – מפני שהקושי בפסוק הוא, כאמור, האופן של „וישב ישראל“¹¹ בארץ גושן.

קושי זה מתורץ ע"י פירוש רש"י באמצעות הוספת המילים „שהיא מארץ מצרים“: למרות הכל, גם ארץ גושן היא חלק של ארץ מצרים¹² ולא של ארץ כנען, ולכן נחשבים מגוריהם של ישראל בארץ גושן לגלות, מפני שבעצם הימצאותם מחוץ לארץ כנען ("ארץ שלהם"¹³) הם כ„גר... בארץ לא להם“¹⁴.

ד. כיצד התבצעה כוונת הגלות ע"י השהיה בגושן

אך עדיין לא הכל „חלק“ (לפחות בפנימיות העיניים¹⁵): ידוע¹⁶, שתכלית גלות מצרים היא שבני ישראל יוכשרו שם להיות ראויים לקבלת התורה ולכניסתם לארץ ישראל. כיצד, אפוא, התבצעה כוונה זו של גלות ושעבוד מצרים, עם הענין של „וישב ישראל...“?

קושיא זו מתחזקת עוד יותר על פי פירושו של „ויאחזו בה“ בחלק הדרש שבתורה, אך יש להקדים ולהסביר מספר דברים:

מלשון הפסוק „ויאחזו בה – לשון אחוזה“ יוצא, שארץ גושן היתה ונשארה אחוזה וירושה בידי בני ישראל, ודבר זה הוא,

10) ולא רק כמו שאמרו (מו, ד) „לגור בארץ באנו“ – ראה פירש"י לך שם, יג. ולהעיר מבחיי כאן.
11) בפועל גם מצדם – ולא רק (כדלעיל מז, יא): וישוב יוסף גו' ויתן להם גו'.
12) ולהעיר מפרש"י לך יב, יט.
13) להעיר מפרש"י (וישב לו, ב) על התיבה "וישב" "ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו וכו'". וראה רמב"ן, אלשיך וכלי יקר – ר"פ וישב.
14) להעיר מכלי יקר כאן. אבל ראה לקמן ס"הו.
15) אבל ע"ד הפשט מ"ש (לך שם) "זעבדום וענו אותם לא קאי על משי"ב "ארבע מאות שנה", שהרי גם בהיותם במצרים לא ה' שעבדו ועיניו כל הומן (משא"כ הענין ד"גר גו' לא להם") – ראה פרש"י וארא ו, טו. רא"ם לך שם (ובפסוק טו שם).
16) תר"א עד, סע"א ואילך. ובכ"מ.

לכאורה, לגמרי לא מובן: כיצד ייתכן לומר על חלק מארץ מצרים שהוא אחוזה וירושה לבני ישראל? הן רק ארץ ישראל, ולא ארץ מצרים¹⁷, היא ירושה לישראל, ככתוב¹⁸, "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה!"

[לפי דרך הפשט אכן אין כאן קושי, כיוון שאם הישיבה בארץ גושן נמשכה לכל אורך גלות מצרים¹⁹, רד"י²⁰ שנה, הרי מתאים לה הביטוי "אחווה", אך לפי דרך הדרש שבתורה, המדגישה את הדרוש ואת התוכן הפנימי, אין הדבר "חלק"].

הרד"ק מביא בספר יהושע²¹ בשם ה"דרש", שהכתוב שם²², שיהושע קבל, "את כל ארץ גושן", אכן מתכוון ל"גושן של ארץ מצרים והיא נבלעת בתוך ערי ישראל", ולפיכך מונה אותה הפסוק שם²³ בין ערי נחלת יהודה.

לפי זה ניתן היה, לכאורה להסביר (בדרך הדרש, לפחות) את הביטוי "ויאחווה בה", שארץ גושן נהיתה ירושה לישראל, מפני שהיא "נבלעה" בתוך ערי ישראל בתקופת יהושע.

אך קשה להסביר כך, מפני שביצד ייתכן, שבתקופת הפסוק, "וישב ישראל..." כבר תיקרא התיישבות זו בארץ גושן בשם, "אחווה", על כך שהיא תיבלע מאות שנים מאוחר יותר בין ערי ישראל, ע"י כיבוש יהושע?

(17) לך שם, ז.

(18) להעיר מבר"ש שבערה 3: הכא אתמר ויאחווה בה ולהלן (מצורע יד, לד) אתמר אשר אני נתון לכם לאחווה אלא כן ארעה צרתון .. ברם להלן .. אם זכיתם לאחווה* וכו'.

(19) כדמוכה מוארא ה, יח, ט, כו. בא יב, לו.

(20) רש"י לך שם, יג. מקץ מב, ב. בא שם, מ.

(21) יא, טז. וראה גם רבותינו בעה"ת פרשתנו מו, כט.

(22) וכן לפנ"ז - י, מא.

(23) טו, נא.

(* במדרש תדשא (שבהערה הנ"ל): כיון שבאו לארץ כנען .. ברשותכם היא אולם אחוים בה ותופסים אותה כו'. וראה רד"ק - הובא בשוה"ג להערה 1.

ההסבר לכך הוא: כתוב במדרש²⁴ שפרעה נתן לשרה את "ארץ גושן לאחווה", ולפיכך ישבו ישראל בארץ גושן שהיא של שרה אמנו". יוצא, אפוא, שישראל קבלו את ארץ גושן בירושה (משרה)²⁵.

בכך מתחזקת הקושיה שהובאה לעיל: כיצד עברו ישראל את גלות מצרים על-ידי הימצאותם בארץ גושן, אשר היתה שייכת להם כירושה, והם לא היו בה "גר... בארץ לא להם...?"

ה. מטרות הגלות התממשו ע"י יענה בלימוד תורה

הדברים יובנו לפי המוסבר בתורה אור²⁶, שכל הפרטים בעבודת גלות מצרים "בעבודה קשה בחומר ובלבנים..."²⁷ קיימים גם במשמעות רוחנית, בעיסוק בתורה, כנאמר בזהר²⁸: "בעבודה קשה זו קושיא, בחומר דא קל וחומר ובלבנים דא לבון הלכה..."²⁹, וכאשר יהודי יגע בעבודה קשה של התורה, הוא עובר בכך את הענין של "עבודה קשה..." של גלות מצרים, ואין הוא צריך לבצע זאת בגשמיות.

[כדברי המשנה³⁰: "כל המקבל עליו עול תורה", והדגש כאן הוא על "עול תורה": הוא

(24) פרקי דר"א פכ"ז (וראה רד"ל סם). מדרש הגדול פרשתנו מו, לד. מז, יא (בפ"י הכתוב "זיתן להם אחווה גו"). רבותינו בעה"ת הנ"ל.

(25) ועפ"ז - את"ל שאברהם לא קנה ארץ כנען בפועל - השקו"ט בזה ראה בארוכה פרשת דרכים דרוש ט. וש"נ (וראה לקו"ש ח"ה ע' 328. לקו"ש חט"ו ע' 204 ואילך. וש"נ) - נמצא, דלשון וענין "ירושה" מתאים יותר לירושת ארץ גושן משרה (שהיתה ירושה בפועל) משל ירושת ארץ כנען מאברהם! ואכ"מ.

(26) ר"פ שמות. אוה"ת שם (ע' ח ואילך. כרך ז' ע' ב'תעה). ובכ"מ.

(27) שמות א, יד.

(28) ח"ג קנג, א.

(29) לכאורה כצ"ל גם בתו"א (בדפוסים שראיתי באו התיבות "ובלבנים דא לבון הילכתא" - שלא במקומן).

(30) אבות פ"ג מ"ה.

(6) ראב"ע עה"פ.

(7) בשלח טו, יז.

המזמור: "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", "ראה... ביאת המשיח, על כן נתן תודות לשם"⁶.

* * *

מהענינים העיקריים דגאולה האמיתית והשלימה - בנין ביהמ"ק השלישי (למעלה מהמשכן, מבית ראשון ומבית שני), "מקדש⁷ אדני כוננו ידיך". יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז ב"מעשינו ועבודתינו" בענינים שהם מעין ודוגמא והכנה לבניית בית המקדש השלישי - ע"י בנין בתים חדשים (והוספה וחיזוק הבתים הקיימים כבר) בתים בכל ג' הקוין תורה תפלה וגמ"ח.

(משיחות ש"פ ויגש, ה' טבת תנש"א)

הוספה בשורת הגאולה

מהטעמים לכך שהמעמד ומצב ד'ויחי יעקב בארץ מצרים¹ (שגם בזמן הגלות נעשה יהודי בעה"ב על העולם, "אדוני הארץ"², ולכן מקבל עזר וסיוע ממלכות המדינה באופן ש"טוב כל ארץ מצרים לכם הוא"³) מודגש ביותר בזרנו זה:

כיון שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, מודגשת בו ההכנה להפיכת הגלות ע"י "טעימה" מעין זה בזמן הגלות – שבסמיכות לטוף הגלות נעשה מעמד ומצב ד'ויחי יעקב בארץ מצרים, והולך וניתוסף ככל שמתקרבים יותר להפיכת הגלות בגאולה האמיתית והשלימה.

... ובמיוחד בשנת "נסים" (תש"נ) ושנת "נפלאות אראנו" (נ"א) – כפי שראינו במוחש הנסים והנפלאות בתקופה האחרונה, כולל ובמיוחד בנוגע להיחס דמלכות המדינה ההיא ("מעצמת-על") לאפשר ולעזור ולסייע לבני" להיות במעמד ומצב של הרחבה, לצאת מן המיצר אל המרחב, באופן שגם בארץ מצרים (ברגעי הגלות האחרונים) יהי אצלם מעמד ומצב ד'ויחי יעקב,

וכל זה – מפני שעומדים בסמיכות ממש להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובלשונו של דוד מלכא משיחא, "נעים זמירות ישראל", במזמור פ"ט: "כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי"⁴, "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"⁵, ועד לסיום וחותם

- 1) ויחי מז, כח.
- 2) מקץ מב, ל. לג.
- 3) ויגש מה, כ.
- 4) פסוק ד.
- 5) פסוק כא.

לקוטי

מקבל על עצמו את העול של התורה, העבודה הקשה, כמוסבר בזהר שלעיל, או "מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ".

בדומה לזה ניתן להסביר בענייננו: גם בהימצאותם בארץ גושן עברו בני ישראל את גלות ושעבוד מצרים ומימשו את מטרותיה, באמצעות יגיעתם בתורה ב"בית התלמוד" שהקימו יעקב ובניו³¹.

זהו גם רמז, בדרך, "ינה של תורה", להסברו של רש"י, "ויאחזו בה – לשון אחוזה": התקופה הראשונה של גלות מצרים, כאשר ישראל השתקעו שם ("וישב ישראל") לא היתה כרוכה בעבודה קשה בגשמיות. להיפך, או היה זה באופן שחשו שווה, "מיטב הארץ", ושהם באחוזתם שלהם: כולם ידעו שישאל נמצאים בארץ שלהם, ומתנהגים שם כרצונם, ללא שעבוד למצרים. שעבוד הגלות התבטא רק בעבודה קשה בתורה.

1. "ארץ לא להם" – בדרגת הקדושה שבה

אבל עדיין דרוש הסבר נוסף: בכל זאת, אם ישראל ירשו (לפי המדרש) את ארץ גושן משרה, כיצד יכולים מגוריהם שם להיחשב כגלות, "בארץ לא להם"?

ההסבר לכך הוא: למרות שארץ גושן היתה שייכת לבני ישראל בגלל הירושה משרה היא בכל זאת לא מכילה בתוכה את דרגת הקדושה³² שמכילה בתוכה ארץ ישראל³³ – "ארץ אשר... עיני ה' אלקיך בה..."³⁴.

31) תנחומא, ב"ר, י"ל ועוד – עה"פ (פרשתנו מז, כח) "זאת יהודה שלח לפניו גו". ולהעיר מהגירסא (תנחומא באבער ויל"ש. וכ"ה בבחי"י) "שיהו .. הוגים תורה" – שהו"ע היגיעה בתורה דוגמת הלימוד דתלמוד בבלי – ראה לקו"ש חלק יוד ע' 164 הערה 33.
32) אף שגם בארץ גושן היתה קדושה מעין קדושת א"י – ראה אלישך ר"פ ויחי.
33) ראה פרש"י תולדות כו, ב.
34) עקב יא, יב.

שיחות

ויגש

בכך התבטאה הגלות, "בארץ לא להם" בעת הימצאותם בארץ גושן, גם בתקופה הראשונה: בני ישראל הצטערו על כך שהם נמצאים במקום שאיננו "ארץ אשר... עיני ה' אלקיך בה..."³⁵, ובגלל עובדה זו עצמה היא "ארץ לא להם" – אין היא בדרגת החשיבות והקדושה הראויה, "להם", וע"י צער זה הם עברו חלק מן השעבוד והמצרים של גלות מצרים.

2. לאחר סיום התקופה הראשונה בלט שארץ גושן, היא ארץ מצרים לשעבוד

למרות, שתחילת גלותם במצרים היתה באופן של "ויאחזו בה", כדלעיל, בכל-זאת, היתה זאת ירידה³⁵ לעומת מצב בני ישראל ודרגתם³⁶ בהיותם בארץ כנען. וזה הביא לכך שמאוחר יותר הם יצטרכו לעבור את גלות ושעבוד מצרים כפשוטו.

כלומר, לאחר סיום התקופה הראשונה, בזמן של "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא"³⁷, אשר בגלל זאת התחילה להימעט היגיעה בתורה ב"בית התלמוד" של יעקב ובניו, והתחיל להישכח הצער של היותם, "בארץ לא להם"³⁸, אז התחיל³⁹ שעבוד מצרים⁴⁰ כפשוטו, עד שנראה היה, כאילו אותו היום נכנסו למצרים⁴¹: התחילו לשכוח שארץ זו

35) כידוע בענין ב' הירידות (דפרשתנו ודפ' שמות) – תו"א ואוה"ת שם. וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 29 ואילך.
36) וגם בנוגע ללימוד התורה – הרי ארז"ל (ספרי ר"פ עקב. ב"ר טו, ד) דאין תורה כדורת א"י. וראה לעיל הערה 31.

37) שמות א, 1.
38) להעיר מכלי יקר כאן.
39) וכסיום המשנה (אבות שם) "זכל הפורק ממנו עול תורה כו".
40) שמ"ר פ"א, ח (מאותן שירדו למצרים). פרש"י וארא ו, טו ("אחד מן השבטים").
41) שמ"ר שם, ד – וזה נעשה תיכף כש"מת יוסף" (ראה בארוכה לקו"ש ח"ו שם). ובפרש"י ר"פ ויחי, דכ"שנפטר יעקב ונתנו אבינו נסתמו .. ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם". וראה מפרשי רש"י שם.

שייכת לישראל, והתחילו להרגיש את המרירות שבמצרים וגלות.

דברים אלו מדגישים רש"י בפירושו: „וישב ישראל בארץ מצרים – והיכן בארץ גושן שהיא מארץ מצרים“: בתחילה אכן היתה גלות מצרים („והיכן“) באופן של „ארץ גושן“ – מיטב הארץ וכו', אך מצד שני צריך לדעת „שהיא מארץ מצרים“: עצם העובדה שישראל היו צריכים להתיישב בארץ גושן כבר נחשבת לירידה לארץ מצרים. יתר-על-כן: „ארץ גושן“ עצמה הפכה לחלק הגרוע ביותר שבגלות מצרים („שהיא מארץ מצרים“): כאשר לא ניצלו את מיטב הארץ של ארץ גושן לעבודת ה', ולהיפך, „וישמן“ גרם ל"ויבעט" ⁴², או אז היה שעבוד מצרים כפשוטו בתוך ארץ גושן עצמה, שם חיו בני ישראל במשך כל תקופת הגלות.

ח. בפנימיות הענינים: העלאת ניצוצות הקדושה

הפירוש המוזכר לעיל (בסעיף ד') ל„ויאחזו“ – לשון אחיזה, שישראל ירשו את ארץ גושן, מתאים גם להשפעת גלות מצרים לפנימיות הענינים;

מכך מובן גם-כן, שלמרות שבדרך הפשט אין הכרח שלשון אחוזה כולל גם משמעות של ירושה (שישראל ירשו את ארץ גושן), בכל זאת רומז רש"י במילים „ל אחוזה“ למשמעות של הירושה, ב„וינה של תורה“ הטמון בפירוש רש"י.

ההסבר לכך הוא: כוונת גלות ⁴³ מצרים היתה, שישראל „יבררו“, יזככו ויקחו אליהם את ניצוצות הקדושה הנמצאים במצרים. זוהי

(42) דברים לב, טו. ברכות לב, א.

(43) דלא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים (פסחים פז, ב. וראה ח"א רמה, א ובנצו"א שם), דהיינו להעלות ניצוצות כו' (תו"א ו, א. ר"פ לך. קיו, ב. ועוד).

המשמעות הפנימית של „וינצלו את מצרים“ ⁴⁴, כפי שמסבירים חז"ל ⁴⁵, „עשאוה כמצודה שאין בה דגן... כמצולה שאין בה דגים“ – בני ישראל העלו את ניצוצות הקדושה של עולם התווה, שהיו בארץ מצרים ⁴⁶.

לכך רומז רש"י באמרו, ויאחזו בה – לשון אחוזה ⁴⁷: התכלית של „וישב ישראל בארץ מצרים“ היתה שישראל יירשו שם את הניצוצות של אורות תווה, כפי שידוע מאמרו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ⁴⁸, שסדרי הירושה אצל אומות העולם הם על דרך הפסוק ⁴⁹, „ובן אין לו... ונתתם את נחלתו לאחיו“ ⁵⁰, וכיוון ש"הלא אה עשו ליעקב" ⁵¹, יורשים ישראל את ה"אורות תווה".

ט. הקשר שבין שני הפירושים על „ויאחזו בה“

לפי כל האמור לעיל מובן הקשר בין שני הפירושים על „ויאחזו בה“:

לפי הפשט הרי „ויאחזו“ הוא מלשון אחוזה. כיוון שבפשטות הענינים עדיין לא החל בתקופה של פרשת ויגש השעבוד של גלות מצרים, להיפך, אז עדיין נראה היה שארץ גושן היא אחוזה של בני ישראל, כמוסבר לעיל.

אבל לפי המדרש, המסביר את פנימיותו של כל ענין ⁵², הרי „ויאחזו“ הוא מלשון אחיזה, ש"הארץ היתה אוחות בהם ותופסת אותם... שבעל כרחו אחזו בה“:

(44) בא יב, לו.

(45) ברכות ט, ב.

(46) תו"א נו, סע"ד. ס, ג. וראה בארוכה – לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 78 ואילך.

(47) להעיר מפ' האוה"ח כאן.

(48) ד"ה אם רוח המושל תרצה פ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב שסב, ב).

(49) פינחס כז, ח"י.

(50) ראה בהתמים חוברת ד' (ע' נד [384]) וחוברת ו' (ע' סג [רצט]) ביאור מהר"ר כהן הי"ד ע"פ נגלה.

(51) מלאכי א, ב.

(52) ראה הל' ת"ת לאדה"ו פ"ב ס"ב. אגה"ק סכ"ג.

כיוון שבפנימיות הרי הישיבה בארץ גושן היא ירידה למצרים („שהיא מארץ מצרים“) ויותר מכך, מאפשרת את שעבוד מצרים כפשוטו, יוצא, שבפנימיות ובהעלם היתה הירידה לארץ גושן באופן של „הארץ היתה אוחות בהם ותופסת אותם... שבעל כרחו אחזו בה“.

הכוונה הפנימית והטעם לכך שצריך להיות ענין של „ויאחזו בה“ לפי פירוש המדרש (ש„הארץ היתה אוחות... אותם“) רמוזה ב„יינה

של תורה“ אשר בפירוש רש"י ⁵³: הכוונה של הכרחיות היותם בגלות מצרים לפי פירוש המדרש רמוזה ב„לשון אחוזה“: כדי שהם ירשו כל הטוב בניצוצות תווה שנפלו בשבירה ⁵⁴ במצרים „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“ ⁵⁵.

(משיחת ש"פ ויגש תשכ"ה)

(53) וראה לקו"ש ח"ה ע' 1 (בהערה 3). ע' 278.
(54) לשון המאמר – ד"ה אם רוח המושל שם.
(55) לך טו, יד.

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד